

SZYMON KRANZ

NIEPRZEWODNIK DLA TURYSTÓW I MIESZKAŃCÓW

GDAŃSK

ERGO
HESTIA

Tekst: Szymon Kranz

Redaktor prowadzący: Paweł Sondej

Redakcja: Agnieszka Muzyk

Skład: Iwona Baturo

Okładka: materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock.com

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: bezdroza@bezdroza.pl

www: bezdroza.pl (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

bezdroza.pl/user/opinie/begdap

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-289-2086-6

Copyright © Helion S.A., 2025

Kup książkę

Poleć książkę

Oceń książkę

Księgarnia
internetowa

Lubię to!
Nasza społeczność

Bezdroża

GD A ŃSK

Od autora 8

Główne Miasto 11

Brama Wyżynna 12
Zespół Przedbramia 14
Złota Brama 16
Bractwo św. Jerzego 17
Teatr Wybrzeże 19
Ulica Długa 20
Dom Uphagena 20
Kamienica Adam i Ewa 21
Lwi Pałac 26
Ratusz Długouliczny 27
Fontanna Neptuna 29
Dwór Artusa 31
Zielona Brama 35
Zielony Most 35
Żuraw 36
Długie Pobrzeże 37
Danziger Bowke 37
Ulica Mariacka 38
Towarzystwo Przyrodnicze 39
Marsjanie na Mariackiej 40
Kamienica z piernikami 41
Ławy Mięsne 42
Targ Rybny 43
Zamek Krzyżacki 44
Hala Targowa 45
Wielka Zbrojownia 46

Biskupia Górka 49

Biała Świątynia nad Radunią 51
Brunon Zwarra 52
Schronisko Młodzieżowe im. Paula Beneke 53
Reduta Koszarowa 55

Czarne Morze 56
Szkoła na cmentarzu 57
Kościół Zbawiciela 58
Bastion Zbawiciela 59
Doktor Nataniel Wolf 61
Ostatnia publiczna egzekucja 65

Długie Ogrody 67

Kościół św. Barbary 69
Bracia Matern 72

Dolne Miasto 76

Masoni z Eugenii pod Koronowanym Lwem 77
Kanały 79
Zigaretten Fabrik 80
Fabryka karabinów 81
Kościół Niepokalanego Poczęcia (Najświętszej Marii Panny) 82
Szpital na Łąkowej 84
Łażnia 87
Fortyfikacje 88

Stare Przedmieście 94

Wokół starego zieleńca 95
Plac Wałowy 95
Lombard miejski 96
Mała Zbrojownia 97
Baszta Biała 99
Kosmokomik Paul Scheerbart 99
Koszary Wiebego 102
Zakon, Gimnazjum i Muzeum Narodowe 102
Victoriaschule 106
Legenda o piesku 107
Skarby ukryte na widoku 109
Pierwsza stocznia na Lastadii 110
Żabi Kruk 111

Kup książkę

Poleć książkę

Stare Miasto 113

Kanał Raduni 116
Dom Opatów Pelplińskich 117
Dom Cechu Młynarzy 118
Ratusz Staromiejski 120
Wielki Młyn 121
Mały Młyn 123
Dom Technika 124
Kościół św. Katarzyny 125
Kościół św. Brygidy 127
Bunkier na Starym Mieście 130
Sierociniec 130
Poczta Polska 132

Stocznia (Młode Miasto) 134

Stocznia Królewska, Cesarska, Klawittera, Schichaua,
Lenina i Gdańska 135
Mleczny Piotr 143
Rozbitkowie 144
Hala U-Bootów 145
Gmach dyrekcji stoczni 145
Remiza Stoczni Cesarskiej 146
Brama Wolności 147
Pomnik Poległych Stoczniovców 148
Europejskie Centrum Solidarności 150
Sala BHP 151

Aniołki 153

Szpital Wszystkich Bożych Aniołów 154
Pomnik Czołgistów 154
Daniel Gralath i Wielka Aleja 155
Cerkiew św. Mikołaja, czyli dawne krematorium 156
Park Nostalgiczny 157
Góra Szubieniczna czy Wodociągowa? 157
Powrót aniołów 158

Cmentarz Garnizonowy 160
Pomniki na Cmentarzu Garnizonowym 160
Cmentarz Żołnierzy Radzieckich 163

Wrzeszcz 165

Tramwajem przez Grunwaldzką 167
Opera Bałtycka 167
Politechnika Gdańska 168
Willa Rudolfa Patschkego 171
Dom Książki i Grunwaldzka Dzielnica Mieszkaniowa 171
Stary rynek we Wrzeszczu 173
Dolarowiec 173
Cristal 174
Koszary i Kolonia 175
Tramwajem przez Hallera 176
Conradinum 176
Szpital na Klinicznej 177
Elementarna Szkoła Nowoszkocka 178
Przystanek Mickiewicza 178
Plac Komorowskiego 179
Ulica Wajdeloty i okolice 181
Dwór Kuźniczek 181
Browar w Kuźniczkach 182
Szkoła na Pestalozziego 184

Oliwa 186

Dworzec Oliwski 189
Kolumna Maryjna 190
Do Parku! 191
Park Oliwski 191
Katedra 194
Dom Zarazy 196
Młyn 197
Na Pachotek! 198
Pachotek 200
Góra Kościuszki 201

Kup książkę

Poleć książkę

Cmentarz w Oliwie 202
Kościół św. Jakuba 203

Westerplatte 204

Kurort Westerplatte 205
Gdzie ten kurort? 207
Wielka polityka wokół małego półwyspu 207
Zwiedzanie półwyspu 210

Ciekawe świątynie 211

Kościół Mariacki 211
Wielka Synagoga 217
Klasztor i kościół św. Józefa 218
Kościół św. Walentego 220
Meczet im. Dżamaluddina Al-Afganieniego 221

Znani Gdańszczanie 223

Heweliuszowie 223
Johanna Schopenhauer 227
Günther Grass 230
Daniel Gabriel Fahrenheit 232
Daniel Chodowiecki 234
Paweł Huelle 237
Krystyna Chojnowska-Liskiewicz 239
Jerzy Samp 239

Bibliografia 241

Indeks miejsc i ulic 245

Indeks osobowy 247

Główne Miasto

Jest to najbardziej reprezentacyjna i znana część Gdańska. Turyści odwiedzający gród Neptuna przybywają na Główne Miasto i często omyłkowo nazywają je starym miastem lub – o zgrozo – starówką. W tej części miasta znajdują się najważniejsze gdańskie zabytki, takie jak Kościół Mariacki, fontanna Neptuna czy Żuraw.

Pierwsze osadnictwo na Głównym Mieście według badań archeologicznych pochodzi z X w. Trudno jednak stwierdzić, że był to początek, znanego nam z pocztówek, zbudowanego w stylu holenderskiego manieryzmu miasta. Stałe zabudowania w tym miejscu zaczęły formować się dopiero po rzezi Gdańska w 1308 r. To właśnie tutaj po zajęciu miasta zaczęło odradzać się miejskie życie.

W 1342 r. Krzyżacy nadali ówczesnemu Nowemu Miastu prawo chełmińskie. Było to ogromnym katalizatorem jego rozwoju, a jednocześnie pierwszym gwoździem do trumny Krzyżaków, gdyż przyznawało Gdańskowi prawo samostanowienia. Nazwę „Nowe Miasto” zmieniono na „Prawe Miasto”, odnosząc się do prawa, a nie kierunku. Przez pewien czas funkcjonowały trzy osobne gdańskie ośrodki miejskie: Prawe, Stare i Nowe Miasto.

Po wojnie 13-letniej, na mocy decyzji polskiego króla Kazimierza Jagiellończyka, Prawe Miasto uzyskało zgodę na rozbiórkę Nowego Miasta i przesiedlenie jego mieszkańców na teren Starego Miasta, nad którym ostatecznie przejęło zwierzchnictwo.

Kup książkę

Poleć książkę

Początki znanego nam dzisiaj Gdańska owiane są tajemniczością i dramaturgią godną brazylijskiego serialu. Nazwa „Prawe Miasto” przestała być używana po II wojnie światowej, kiedy zmieniono ją na Głównie Miasto.

Większość tej części Gdańska została zniszczona podczas największego pożaru, wywołanego „ogniem wyzwolenia”, który przywiozły czołgi Armii Czerwonej. Według szacunków aż 95% zabudowy Głównego Miasta uległo zniszczeniu w 1945 r. Odbudowę rozpoczęto szybko po zakończeniu wojny. Na szczęście nie zrealizowano planów budowy całkowicie nowoczesnego, socjalistycznego miasta na gruzach dawnych hanzeatyckich budynków. W przeciwieństwie do innych polskich miast, w Gdańsku nie ma rynku. Miasto miało wiele targów, z których każdy specjalizował się w sprzedaży innego rodzaju towaru. Co więcej, charakter tych miejsc potrafił się zmieniać, czasami odwracając ich pierwotną funkcję. Nie powinno więc dziwić, że na pytanie o drogę na rynek, gdańszczanin odeśle nas na najbliższe targowisko miejskie. Nie wynika to z nadmotławskiego poczucia humoru, ale braku zrozumienia w kontekście lokalnej historii. Sytuacja może stać się bardziej niezręczna, jeżeli zapytamy o starówkę. Chociaż z biegiem lat purystyczne podejście do nazewnictwa ustępuje, nadal można spotkać mieszkańców, na których warszawskie określenie „starówka” zadziało niczym płachta na byka, gdy używa się go w odniesieniu do Głównego Miasta.

Ścieżki spacerowe na Głównym Mieście tworzą się same, jednak najlepiej pozwolić sobie na chwilę zagubienia w jego klimatycznych uliczkach i szepkach historii. Mimo ogromnej popularności wśród turystów, w ofercie atrakcji turystycznych można jeszcze znaleźć ciekawe nieskomercjalizowane opowieści. Czas więc wyruszyć na poszukiwanie tych fascynujących historii!

Brama Wyżynna

Jest to miejsce w ścisłym centrum Gdańska, do którego prędzej czy później trafimy – czy to przypadkiem, biegnąc na tramwaj do jednej z oddalonych dzielnic, czy celowo, aby podziwiać zdumiewającą kamieniarkę bramy lub odwiedzić działającą w niej informację turystyczną. To właśnie stąd często ruszają wycieczki piesze po Głównym Mieście. Nie jest to przypadek, gdyż

przez lata była główną bramą wjazdową do Gdańska, od niej rozpoczyna się Trakt Królewski, który zamyka Brama Zielona po drugiej stronie Długiego Targu.

Uznaje się, że brama powstała w 1575 r. według projektu Hansa Kramera. Dekoracyjną kamieniarkę dłuta Wilhelma van den Blocka na frontowej fasadzie (od strony ulicy) dodano nieco ponad dekadę później. Była ona wielokrotnie restaurowana. Obronny wjazd do miasta zbudowano przy okazji tworzenia nowożytnych fortyfikacji i przesunięcia linii obwarowań. Bramę otaczały wały, które przetrwały aż do ich ostatecznego rozebrania w 1879 r. W miejscu obecnej jezdni płynęła wówczas miejska fosa.

Tylina ściana była połączona ziemnym nasypem z wieżą Katowni. W związku z tym dorobiono do niej nową fasadę, wzorowaną na tej zaprojektowanej przez mistrza van den Blocka. Różnica między obiema elewacjami jest niemal niezauważalna, co świadczy o wysokiej jakości wykonania.

Warto zwrócić uwagę na herby umieszczone na frontowej ścianie. Znajdziemy na nich trzy symbole, które będą towarzyszyć nam przez cały pobyt na Głównym Mieście. Są to, od lewej: herb Prus Królewskich podtrzymywany przez jednorożce, herb Polski podtrzymywany przez anioły oraz herb Gdańska trzymany przez lwy. Tworzą one tak zwaną Triadę Herbową, symbolizującą opiekę północnych lenników nad Królestwem Polski.

Pod koniec XIX w. przed bramą stanął pomnik cesarza Wilhelma I na koniu. Było to popularne miejsce spotkań w mieście. Często prześmiewczo mówiono „widzimy się pod ogonem”. Pomnik znikł po 1945 r., jednak „Pod Lotem” wciąż jest popularnym miejscem spotkań. Mimo że przystanek tramwajowy nazwany jest na cześć pięknie zdobionej bramy, popularnie określany jest mianem „Lotu”. Wszystko to przez, delikatnie mówiąc, mało dekoracyjny budynek z lat 70., który stoi przy Bramie Wyżynnej. Po rozebraniu wałów miejskich architekci i planiści skrupulatnie zaplanowali, co zbudować w ich miejscu. Po prawej powstał budynek banku, a po lewej luksusowy hotel Danziger Hoff. Ten nie przetrwał pożogi wojennej i został rozebrany. Na jego miejscu wybudowano sklep meblowy, a potem biuro Polskich Linii Lotniczych. Zniszczyło to misterny plan zagospodarowania przestrzennego, który do dzisiaj nie został zrealizowany. Niektórzy kochają LOT, inni go nienawidzą, ale jedno jest pewne: budynek ma za sobą lata świetności.

Będąc przy majestatycznej bramie, warto zwrócić uwagę na czarny dwupiętrowy budynek po drugiej stronie ulicy. W nim znajdziemy Instytut Kultury Miejskiej, arcyciekawe miejsce, w którym odbywa się dużo wydarzeń kulturalnych i warsztatów. Na pierwszym piętrze znajduje się ogromna makieta gdańskiego śródmieścia. Ta może okazać się przydatna w zaplanowaniu zwiedzania miasta. Trzeba wziąć jednak pod uwagę fakt, że podziwianie makiety jest odpłatne. Budynek, w którym mieści się instytut, nazwano Kunsztem Wodnym, po urządzeniu, które działało tam od 1584 r. Był to prosty, ale genialny w swojej prostocie system pomp zamknięty w wysokim budynku, który drewnianymi rurami transportował świeżą wodę do miasta.

Zespół Przedbramia

Kiedy znajdziemy się pomiędzy Bramą Wyżynną a Złotą Bramą, warto zwrócić uwagę na czerwony, ceglany, zamknięty niczym więzienie Zespół Przedbramia, popularnie zwany Katownią. Prawda jest taka, że w całym kompleksie katownia znajdowała się w niższej wieży, a większa była więzieniem.

Cały zespół początkowo był przedbramiem dla nieistniejącej już gotyckiej Bramy Długoulicznej. Katownia powstała na miejscu zewnętrznej bramy. Jeżeli dobrze przyjrzymy się kolorom cegieł, zobaczymy, że wyższa kondygnacja jest zbudowana z jaśniejszego budulca. Przed wejściem na teren dawnego więzienia warto zwrócić uwagę na detale architektoniczne. Medale zdobiące, dzisiaj zamurowane, przejścia dla pieszych po obu stornach głównej bramy pochodzą z rozebranej Bramy św. Jakuba¹. Nad samymi wrotami znajduje się odkryty fragment gotyckiej bramy, w nim otwór strzelniczy, a pod nim dwa herby – Gdańska i Zakonu Krzyżackiego. Przed 1457 r. herbem miasta były dwa krzyże na czerwonym tle (bez korony).

Przebudowa przedbramia zaczęła się w latach 80. XVI w. Przejazd pod bramą zamurowano, a parter zaaranżowano na mieszkanie dla tylnego dozorczy. Ten odpowiedzialny był za zakuwanie więźniów w łańcuchy. Na półpiętrze, w miejscu starych pozycji armatnich, zorganizowano trzy cele dla

¹ Patrz: podrzdz. „Fortyfikacja”, rozdz. „Dolne Miasto”.

najgorszych przestępców. Pierwsze piętro służyło do przesłuchań skazańców. Takie przesłuchania, wbrew temu, co pokazują nam hollywoodzkie filmy, nie miały charakteru samowolki kata. W spotkaniu musiał uczestniczyć sędzia i jego zastępca. Filmowcy rację jednak mają co do samego kata, taka funkcja istniała. Na opornych skazańcach w Gdańsku wymuszał zeznania, rozciągając na ławie lub ściskając kciuki śrubami. Czasami ochłostał nieszczęśnika. Raz w miesiącu w sali wypłacano miejskim żołnierzom żołd. Pod koniec XIX w. w sali przesłuchań (i tortur) swoją siedzibę urządził Związek Gdańskich Artystów Plastyki, a w przejeździe otworzył się antykwariat naukowy. Od lat 30. XX w. w wieży swoją siedzibę miał Czerwony Krzyż. Jeżeli brama przez Katownię będzie otwarta, warto przejść się dziedzińcem na drugą stronę kompleksu i wyjść bramą pod wieżą więzienną. Zespół Przedbramia należy do Muzeum Gdańska, które organizuje w dawnych celach wystawy. Na wieży starego więzienia znajduje się taras widokowy, z którego podziwiać można zatłoczoną ulicę Długą.

Cały kompleks funkcjonował jako więzienie od końca XVI w. do 1861 r. W chłodnych murach znajdowało się 19 cel. Każda z nich miała swoje imię, ale większość nazwana była po zwierzętach. Mamy więc „Lisa”, „Lwa”, „Świnie”, a także bardziej magicznie „Jednorożca” czy biblijnie „Abel i mord Kaina”. Jedna wychyla się od ciągu logicznego – jest nią cela „Taczowników”. Ta nosiła nazwę od kary, na jaką byli skazywani osadzeni w jej murach. Kara taczki pojawiła się w mieście około 1610 r. i były to pewnego rodzaju prace publiczne. Skazanych o świcie przykuwano do tacek i wypuszczano w miasto. Ich misją było sprzątanie ulic i rynsztoków, a o zachodzie słońca musieli wrócić do więzienia. Z perspektywy innych osadzonych taczkarze musieli być wielkimi szczęściarzami. Mogli spotkać się z rodziną, dostać coś do jedzenia (w więzieniu racje były głodowe) albo chociaż posłuchać plotek. Żeby zwiedzić cele, trzeba wejść na wystawę muzealną. Jedną, prawdopodobnie najgorszą, można zobaczyć z dziedzińca. Za małymi ryglowanymi drzwiczkami (trzeba je lekko odchylić, nikt nie będzie krzyczał) schowana jest „Nora Żmij” lub „Wydrza Nora”. To cela, która znajduje się aż 2,5 m pod ziemią. Prawdopodobnie był to karcer dla najbardziej nieposłusznych więźniów. Z drugiej strony bardzo przypomina cele do wykonania kary zapomnienia, w ramach której wrzucało się nieszczęśnika do lochu i zapominało o nim.

Kup książkę

Poleć książkę

Oliwa

Oliwa ma bardzo stare korzenie. Na terenie dzielnicy znaleziono artefakty z epoki żelaza oraz groby skrzynkowe kultury wschodniopomorskiej. Jej prawdziwy, udokumentowany rozkwit rozpoczął się wraz z osiedleniem się w tej części dzisiejszego Gdańska zakonu cystersów ponad 800 lat temu. Zakon został sprowadzony przez Sambora I w XII w. Nad Bałtyk przybył wówczas pierwszy opat oliwski, Dithard, wraz z niewielką grupą braci. Założyli najpierw drewniany, a następnie murywany klasztor.

Klasztor w Oliwie nieustannie padał ofiarą rabunków przez średniowieczne wojska, które akurat znajdowały się w okolicach grodu Neptuna. Dwa razy został złupiony przez Prusów. Później, kiedy wraz z Polakami walczącymi przeciwko Krzyżakom do miasta przybyli Husyci w 1433 r., doszło do kuriozalnej sytuacji. Czescy reformatorzy nie zdołali podbić miasta, a nawet przeprowadzić porządnego oblężenia, dlatego postanowili odwiedzić Oliwę. Nie interesował ich – jak dzisiejszych turystów – park, ale kosztowności zgromadzone w konwencie. Po ograbieniu zakonu przeszli na plażę w Jelitkowie. Tam oddawali się zabawom – rzucali się na morskie fale i skakali przez siebie.

Po tej krótkiej sielance do towarzyszy przemówił Jan Czapiek, oznajmiając, że dotarł na koniec świata i dalej już iść nie może. Husyci postanowili wówczas wrócić do domu. Można jednak śmiało założyć, że Czapiek doskonale wiedział, że świat nie kończy się w Jelitkowie. Najpewniej chciał zakończyć

wyprawę na korzystnym dla siebie etapie. Kolejnego wielkiego rabunku dokonali gdańszczanie podczas wojny miasta z Batorym, a później klasztor plądrowany był przez Szwedów i wojska „wyzwoliciele”.

Do cystersów nie należały tylko dzisiejszy park i kościół, ale także Jelitkowo, Żabianka oraz inne współczesne dzielnice Gdańska. Były to rozległe tereny, przez które przepływa Potok Oliwski. Zakonnicy postanowili wykorzystać energię drzemącą w wodach potoku i wzdłuż jego biegu wybudowali ok. 20 zakładów i młynów, które często oddawali w dzierżawę. Zakon był w pełni samowystarczalny. Na cysterskich ziemiach znajdowały się również wsie i ich świeccy mieszkańcy.

Kasacja zakonu rozpoczęła się po I rozbiorze Polski, a włości klasztorne zarekwirowało państwo pruskie. Do ostatecznego rozwiązania zakonu doszło jednak dopiero w 1831 r. Po śmierci ostatniego opata komendatariusza¹ klasztor i park przeszły na własność państwa.

Po całkowitej sekularyzacji Oliwy gmina w cieniu Gdańska zaczęła rosnąć w siłę. Pod koniec XIX w. Oliwę połączono z Gdańskiem koleją, a na początku XX w. – linią tramwajową. Po wielkiej wojnie i utworzeniu Wolnego Miasta Gdańska Oliwa znalazła się w jego granicach, jednak wciąż funkcjonowała jako osobna gmina, aspirująca do miana kurortu zdolnego konkurować z Sopotem. Senat miasta nadał gminie herb, wójta tytułowano burmistrzem, a rada spotykała się w ratuszu. Oliwa jednak nigdy nie używała praw miejskich.

Gmina stawiała się coraz bogatsza – na jej terenie działało kilka fabryk, miała dostęp do elektryczności i nowoczesną kanalizację. Pomimo tej samodzielności w 1926 r. została ostatecznie przyłączona do Gdańska. Powodem była afera finansowa na ogromną skalę, która dotknęła oliwską elitę. We wrześniu 1925 r. ujawniono, że z kasy gminy zniknęło ponad 2 mln guldenów. Odpowiedzialność zrzucano na Artura Raube, członka zarządu kasy oszczędnościowej. Pan Artur, zamiast stawić czoła konsekwencjom, uciekł do Paryża. Tam jednak w romantycznej atmosferze miasta zmienił zdanie, oddał się w ręce policji i powrócił do Gdańska.

¹ Opat, który jako zwierzchnik zakonu został mianowany przez władzę świecką, a nie kościelną.

Szersze śledztwo ujawniło, że gmina była mocno zadłużona. W zamian za przyłączenie Oliwy do Gdańska miasto zobowiązało się spłacić te długi. W rezultacie Oliwa licząca wówczas 14 tys. mieszkańców, po blisko 800 latach utraciła samodzielność i stała się dzielnicą oddaloną od centrum Gdańska.

Pomijając zakonników, w Oliwie mieszkało wielu Kaszubów. Największym świadectwem obecności tego narodu w dzisiejszej dzielnicy Gdańska może być fakt, że w Oliwie żył i prężnie działał Antoni Abraham. Kolportował on periodyki i zakładał towarzystwa promujące polskość Kaszubów. Kiedy wybuchła I wojna światowa, został powołany do niemieckiej armii, w której walczył. Nie wydaje się to przypadkowe – wcześniej sprawiał włądy spore kłopoty. Miał za sobą 40 spraw za działalność polityczną i spędził kilka lat w więzieniu.

Ranny powrócił do Oliwy. Po zakończeniu konfliktu, jako przedstawiciel Kaszubów, udał się do Paryża, gdzie na spotkaniach z wpływowymi politykami i w obecności mediów orędownął za polskością Kaszub. Antoni Abraham pochodził ze Zdrady koło Pucka. Zmarł na raka żołądka w Gdyni. W czasach, kiedy mieszkał w Oliwie, zajmował lokal przy ul. Czyżewskiego.

Od XVII w. Oliwa stała się miejscem, w którym zamożni gdańscy kupcy budowali okazałe wille, aby na swoich latyfundiach odpocząć od wielkomiejskiego zgiełku. W jednym z takich dworców mieszkała Johanna Schopenhauer (patrz: „Znani niepoznani”).

Pomijając pocysterskie budynki sakralne i wypoczynkowe, na terenie dzielnicy znajduje się obecnie zagłębienie korporacyjne, a tuż obok niego uniwersytet. Całość otaczają lasy i doliny. Niewątpliwym atutem Oliwy jest Trójmiejski Park Krajobrazowy, który zapewnia upragnioną przestrzeń wypoczynkową dla gdańszczan na co dzień żyjących w pędzącym mieście. Mimo bogatej historii Oliwa nie popadła w stagnację ani nie stała się skansenem. W tej części miasta wciąż powstają nowoczesne inwestycje.

Oliwa jest rozpoznawalną w całym kraju częścią miasta. Przybywa tu wiele zorganizowanych wycieczek oraz indywidualnych turystów. Mieszkańcy również przyjeżdżają w weekendy na spacer po tej dzielnicy, gdzie historię czuć w powietrzu. Aby uniknąć tłumów, najlepiej zwiedzać Oliwę poza sezonem i w dni powszednie.

Do Oliwy łatwo dojechać pociągiem SKM, a tutejszy dworzec obsługuje również pociągi długodystansowe, co pozwala czasem wysiąść tu prosto z dalekiej podróży. Do pętli tramwajowej, znajdującej się tuż obok parku, kursują aż dwie linie tramwajowe. Tłumy zazwyczaj spotkamy w parku i w katedrze oliwskiej. Jednak w pobliżu tych dwóch popularnych punktów na turystycznej mapie Gdańska można odkryć mniej oblegane, ale równie ciekawe miejsca. Samą nazwę Oliwa prawdopodobnie nadali cystersi, nawiązując do biblijnego drzewka oliwnego².

Nie ma na co czekać – czas naoliwić stawy i ruszać w drogę!

Dworzec Oliwski

Najwygodniejszym sposobem dotarcia do Oliwy z różnych części Trójmiasta jest podróż pociągiem SKM. Wsiądziemy na stacji Gdańsk-Oliwa, schodzimy do tunelu, gdzie skręcamy w lewo, a po wyjściu z podziemnego przejścia zobaczymy przed sobą budynek dworca.

Oficjalne otwarcie dworca nastąpiło w 1870 r. Budynek powstał przy okazji uruchomienia połączenia kolejowego Gdańska ze Słupskiem, co w szerszej perspektywie połączyło kolejowo Gdańsk z Berlinem. Niemieccy projektanci, aż nadto praktyczni, zaprojektowali wszystkie dworce na odcinku Wrzeszcz–Lębork według tego samego planu. Dworzec we Wrzeszczu nie przetrwał wojennej zawieruchy, ale był niemal bliźniaczo podobny do tego, który dziś stoi przed nami. Na przełomie XIX i XX w. liczba przejazdów na trasie Gdańsk–Sopot przekroczyła wszelkie przewidywania, co zmusiło do zwiększenia częstotliwości kursowania pociągów. Już w 1910 r. okazało się to niewystarczające, więc rozpoczęto budowę nowych torów łączących Gdańsk z Sopotem przez Oliwę, która wówczas była jeszcze osobnym kurortem. Można uznać, że były to podwaliny pod budowę dzisiejszej Szybkiej Kolei Miejskiej. Prace spowolniły wybuchy dwóch wojen światowych. Ostatecznie linię otwarto dopiero w 1952 r. wraz z uruchomieniem SKM.

² Istnieje teoria, że jest to wariacja zrodzona z wcześniejszej słowiańskiej nazwy tego miejsca. Nic tego jednak nie potwierdza.

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!
<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

Zwiedzaj, jak chcesz! **Nieprzewodnik** zawiera propozycje spacerów po różnych częściach Gdańska. Czy pójdziesz wytyczoną ścieżką, czy wybierzesz własną drogę przez ceglany labirynt miasta, z tą książką trudno się zgubić. Za to poznać ciekawe historie – z łatwością!

Autor opowiada o gdańskich zabytkach, a przy tym w mozaice opowieści próbuje uchwycić wyjątkowy klimat nadmorskiego miasta i kulturę, która powstawała na przestrzeni jego ponadtysiącletniej historii.

W TEJ ODBIEGAJĄCEJ OD KLASYCZNEGO PRZEWODNIKA KSIĄŻCE OPISUJE NIE TYLKO LOSY OBIEKTÓW ZNANYCH Z WIDOKÓWEK, ALE TEŻ ZAKAMARKI GDAŃSKA RZADKO ODWIEDZANE PRZEZ TURYSTÓW, A NAWET PRZEZ MIESZKAŃCÓW.

 Bezdroża bezdroza.pl

SZYMON KRANZ

Gdańszczanin, politolog z wykształcenia, a dzięki rodzinnym przekazom i grom komputerowym miłośnik historii. Od 2017 r. obecny w mediach społecznościowych, gdzie jako **Gdańskie Opowieści** dzieli się wiedzą na temat Gdańska i zachęca do odkrywania jego mniej znanego oblicza. Chętnie po nim oprowadza, szczególnie po ukochanym Dolnym Mieście. Fascynuje się również historią starożytnego Rzymu i pierwszej wojny światowej. Fan sagi wiedźmińskiej.

gdanskieopowiesci.com

 [gdanskieopowiesci](https://www.instagram.com/gdanskieopowiesci)

ebook dostępny na:
ebookpoint

ISBN 978-83-289-2086-6

9 788328 920866

Cena: 59,90 zł